

Esoterní úvahy o karmických souvislostech

Čtvrtá přednáška

Rudolf Steiner

Utváření impulsu karmy mezi smrtí a novým narozením • Zrcadlení v duších jiných lidí • Metamorfóza lásky v radost • Radost je karmickým následkem věnované lásky, účinkem obou pak srdce otevřené pro svět • Bolest je karmickým výsledkem nenávisti; nenávisť a bolest vedou ve třetím životě k tuposti vůči světu • Ve výchově je možnost vytvořit vyrovnání pro takovouto karmu • Význam současnosti pro opakované pozemské životy

Dnes bych chtěl nejprve podat několik obecnějších stanovisek se zřetelem na vývoj karmy, abychom se postupně mohli stále více věnovat zvláštním okolnostem, které mohou vlastně zohlednit pouze speciální výklady, mohu-li se tak vyjádřit. Chceme-li porozumět průběhu karmy, musíme si umět představit, jak si člověk vlastně uspořádává svou organizaci, když sestupuje z duchovního do fyzického světa.

Zajisté pochopíte, že v současné řeči nejsou vhodné výrazy pro děje, které jsou v dnešní civilizaci téměř neznámé, tedy výrazy pro to, co se zde děje, mohou být vlastně pouze nepřesné. Když sestupujeme z duchovního světa do fyzického světa k životu na Zemi, nejdříve si prostřednictvím proudu dědičnosti připravujeme své fyzické tělo. Toto fyzické tělo, jak uvidíme, však přesto v určitém směru souvisí s tím, co člověk prožívá mezi smrtí a novým narozením. Pro dnešek nám bude stačit, když si vysvětlíme, že fyzické tělo nám vlastně dává Země. Z duchovního světa pak přicházejí dolů články lidské bytosti, které lze nazvat éterným tělem, astrální tělem a já.

Než se člověk spojí se svým fyzickým tělem, které je mu dáno rodem, přitahuje si z celého vesmírného éteru své éterné tělo. Spojení duševně-duchovního člověka, tj. já, astrálního a éterného těla, s fyzickým lidským zárodkem může nastat jenom díky tomu, že éterné tělo mateřského organismu se z fyzického lidského zárodku pozvolna stahuje zpět. Se svým fyzickým lidským zárodkem se tedy člověk spojuje poté, co si k sobě ze všeobecného vesmírného éteru přitáhne své éterné tělo. Přesnějším popisem tohoto procesu se budeme zabývat později. Nyní nás bude zajímat především to, odkud přicházejí jednotlivé články lidské bytosti, které člověk má v době svého pozemského života mezi narozením a smrtí.

Fyzický organismus tedy pochází z rodového proudu, éterný organismus z vesmírného éteru, z něhož si jej člověk stahuje. Astrální organismus, který během pozemského života člověka zůstává takřka v každém ohledu v nevědomí nebo v podvědomí, obsahuje v sobě všechno to, co představuje výsledky života mezi smrtí a novým narozením.

Mezi smrtí a novým narozením je tomu tak, že člověk podle toho, čím se stal v předešlých pozemských životech, vstupuje do rozmanitých vztahů - jednak s dušemi jiných lidí, které se také nacházejí v životě mezi smrtí a novým narozením, nebo s jinými duchovními bytostmi vyššího kosmického řádu, které nesestupují do lidských těl na Zemi, ale mají své bytí v duchovním světě. Vše, co si člověk přináší z dřívějších pozemských životů na základě toho, jaký byl a co učinil, nachází sympatie nebo antipatie bytostí, které poznává, když prochází světem mezi smrtí a novým narozením. Pro karmu má velký význam nejen to, jaké sympatie a antipatie člověk nachází u vyšších bytostí v důsledku svých skutků v předešlých pozemských životech.

Zde má velký význam především to, že člověk přichází do styku s dušemi lidí, se kterými byl ve styku i na Zemi, takže se uskutečňuje zvláštní zrcadlení mezi jeho bytostí a bytostí těch duší, s nimiž byl v určitém vztahu na Zemi.

Předpokládáme, že někdo měl dobrý vztah k duši, se kterou se mezi smrtí a novým zrozením opět setkává. Během dřívějšího pozemského života v něm žilo všechno to, co dobrý vztah doprovází a tento dobrý vztah se pak zrcadlí v duši, kterou nyní zastihne v životě mezi smrtí a novým zrozením. Je to skutečně tak, že člověk při průchodu životem mezi smrtí a novým zrozením všude vidí zrcadlení sebe sama v duších, s nimiž společně žil na Zemi.

Jestliže jsme některému člověku učinili něco dobrého, zrcadlí se něco od této duše, způsobili-li jsme někomu něco zlého, zrcadlí se něco od této duše. Máme pak pocit (výraz „pocit“ zde používám s vymezením, které jsem naznačil na začátku svých výkladů): Ty jsi této duši pomáhal. Vše, co jsi prožil tím, že jsi pomáhal, co jsi cítil k této lidské duši a co jako výsledek tvých citů vedlo k tomu, jak jsi se k této duši zachoval, tvé vlastní vnitřní prožitky při tom, když jsi této duši poskytoval pomoc - to vše se ti od této duše vrací, to vše se z této duše zrcadlí. Jiné duši jsme ublížili a vše to, co v nás žilo, když jsme této duši působili tuto újmu, se z ní zrcadlí v nás.

Jakoby v mohutném, rozsáhlém zrcadlovém přístroji máme před svými očima své minulé životy, zejména poslední pozemský život, zrcadlený v duších, s nimiž jsme byli pospolu. A z toho, co jsme v životě vykonali, získáváme dojem, jako by to všechno od nás odcházelo. Mezi smrtí a novým zrozením ztrácíme nebo jsme již vlastně dávno ztratili pocit svého já, který jsme měli v pozemském těle. Pocit já však znovu získáváme z celého tohoto zrcadlení. Člověk žije tímto zrcadlením svých skutků ve všech duších, s nimiž byl pospolu na Zemi. Na Zemi žilo já do jisté míry jako bod. Zde, v době mezi smrtí a novým zrozením, se naše já zrcadlí všude z okolí. Je to niterné soubytí s ostatními dušemi, avšak podle míry vztahů, které jsme s těmito dušemi navázali na Zemi.

To všechno je v duchovním světě realitou. Jdeme-li prostorem, v němž je mnoho zrcadel, vidíme, že každé zrcadlo zrcadlí naši podobu, ale také víme, že tato podoba vlastně neexistuje. Odejeme-li, nezůstává, již se nezrcadlíme, avšak to, co se zrcadlí v lidských duších v duchovním světě, zůstává, přetrvává. A v poslední třetině mezi smrtí a novým zrozením nadejde doba, kdy si z těchto zrcadlových obrazů tvoříme své nové astrální tělo a v něm soustředujeme výsledky tohoto zrcadlení.

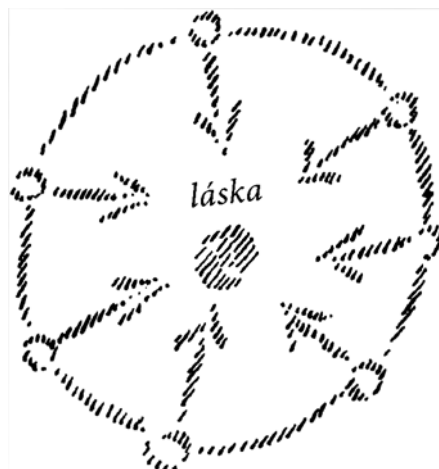
Sestoupíme-li pak z duchovních světů do fyzického světa, stáhneme do svého astrálního těla naprosto vše, co jsme do sebe přijali v podobě zrcadlení skutků vykonaných za pozemského života a zrcadlících se v jiných duších v době mezi smrtí a novým zrozením.

To nám zase dává impulzy, které nás přitahují k těm konkrétním duším, s nimiž se pak ve fyzickém těle opět narodíme, anebo nás od nich odpuzují. Tímto způsobem (později tento proces popíši ještě podrobněji) a tím, že vezmu v úvahu také já, se mezi smrtí a novým zrozením tvoří impuls ke karmě v novém pozemském životě.

Můžeme tedy sledovat, jak impuls z jednoho života zasahuje svým působením do jiných životů. Vezměme například impuls lásky. Ve vztahu k jiným lidem můžeme své skutky konat z citu, který nazýváme láskou. Je velký rozdíl, zda jsme ve svých skutcích vedeni prostým smyslem pro povinnost, konvencí, slušností atd., nebo zda je konáme z větší nebo menší lásky.

Předpokládáme, že člověk v pozemském životě dospěl k tomu, aby konal skutky, prostoupené teplem lásky, která v jeho duši skutečně zůstává jako síla. A to, co si nyní bere s sebou jako výsledek svých skutků a co se zde zrcadlí v duších, k němu přichází jako zrcadlový obraz. Láska z předešlého pozemského života, která z člověka vyproudila návratem od jiných lidí, se při tvorbě jeho astrálního těla, s nímž sestupuje k Zemi, proměňuje v radost. Prokázal-li tedy člověk svému bližnímu v pozemském životě něco, co bylo neseno láskou, proudí-li tedy z tohoto člověka láska a provází-li jeho skutky, které prospívají jiným lidem, pak má metamorfóza při

průchodu životem mezi smrtí a novým zrozením takovou povahu, že to, co je v jednom životě vyzařující láskou, se v příštím pozemském životě přeměňuje v radost, která pak k člověku proudí.

Prožijete-li s některým člověkem v jednom pozemském životě radost, můžete si být jisti, moji milí přátelé, že tato radost je výsledkem lásky, kterou jste mu projevíli v předešlém životě.

Během příštího pozemského života tato radost proudí nazpět do našich duší. Všichni zajisté známe tuto vnitřně hřejivou radost. Víme, jaký význam má v životě radost, a zvláště radost vycházející od lidí. Je zdrojem tepla a nosné síly pro život; můžeme říci, že dává životu křídla. Z karmického hlediska je radost výsledkem vynaložené lásky.

Z této radosti však opět prožíváme vztah k jinému člověku, který nám působí radost. Takže jsme již v dřívějších pozemských životech vnitřně v sobě měli něco, co nám umožnilo vyzářit lásku; v příštích pozemských životech vnitřně prožíváme již výsledek, hřejivost radosti. To je opět něco, co z nás vyzařuje. Člověk, který může v životě prožívat radost, má opět cosi pro ostatní lidi, co má hřejivý význam. A člověk, který má důvody jít životem bez radosti, se k ostatním lidem chová jinak než člověk, který smí jít životem radostně.

To, co se mezi narozením a smrtí prožívá v radosti, se opět zrcadlí v těch nejrůznějších duších, se kterými jsme byli na Zemi pospolu a které nyní žijí s námi také v životě mezi smrtí a novým narozením. A tento zrcadlový obraz, který k nám mnohonásobně přichází od duší známých lidí, pak zase zpětně působí. Tento účinek si znovu začleňujeme do svého astrálního těla, když sestupujeme do příštího pozemského života (nyní jsme tedy u třetího pozemského života). Tento účinek, který se opět vtiskuje našemu astrálnímu tělu, se ve svém výsledku stává základem, impulzem k snadnějšímu chápání člověka a světa. Stává se základem duševního uzpůsobení, které nám dává nosnou sílu k porozumění člověku a světu. Když chápeme zajímavé chování lidí v jedné pozemské inkarnaci a můžeme mít z něj radost, tato skutečnost nám poukazuje na radost v předchozí inkarnaci a na lásku v ještě dřívější pozemské inkarnaci. Lidé, kteří mohou kráčet světem s otevřenou a svobodnou myslí, jež umožňuje, aby do nich proudil svět, takže mají pro něj porozumění, to jsou lidé, kteří si tento postoj ke světu vydobyli láskou a radostí.

Je něco úplně jiného, konáme-li své skutky z lásky, než ko- náme-li je ze strnulého, suchého smyslu pro povinnost. Zajisté víte, že ve svých spisech jsem vždycky poukazoval na to, že za skutečně etické, skutečně morální činy je třeba považovat skutky, které vycházejí z lásky.

Často jsem musel poukazovat na velký protiklad, který v této souvislosti existuje mezi *Kantem a Schillerem*. Kant všechno v životě i v poznání vlastně „zkantoval“; veškeré poznání i lidské jednání skrze něj dostalo rohy a hrany: „Povinnosti! Vznešené, velké jméno, které v sobě neobsahuješ nic líbivého, co by se nám vlichocovalo ...“ a tak dále. Tento úryvek jsem citoval ve své „Filosofii svobody“ k zdánlivému pohoršení mnoha protivníků - nikoli opravdovému, nýbrž zdánlivému - a

proti němu jsem postavil to, co já sám uznávám za své přesvědčení: „Lásko, ty vřele k duši mluvící podněte“ a tak dále.

Oproti Kantovu strnulému, suchému pojmu povinnosti, prosazoval Schiller výrok: „Rád sloužím přátelům, ale činím to, bohužel, z náklonnosti, a tak si často vyčítám, že nejsem ctnostný.“ Neboť podle Kantovy etiky je ctnostné jenom to, co konáme na základě strnulého chápání povinnosti, nikoli to, co činíme na základě náklonnosti.

Existují však lidé, kteří hned tak nedospějí k citům laskavosti. Nemohou-li jinému člověku říci pravdu z lásky (chováme-li k některému člověku lásku, řekneme mu pravdu a nikoliv lež), poněvadž nejsou schopni citu lásky, říkají pravdu na základě pocitu povinnosti. Z pocitu povinnosti se tak vlastně vyhýbají tomu, aby druhého člověka, když zrovna dělá něco, co se jim nelíbí, hned nezbili nebo mu nedali pohlavek, nerýpli do něho, nebo něco podobného. Je právě velký rozdíl mezi jednáním na základě strnulého chápání povinnosti (jehož je ovšem pro mnohé věci naprosto zapotřebí zejména v sociálním životě) a jednáním z lásky.

Činy, které jsme konali na základě strnulého chápání povinnosti nebo z konvence, „protože se to sluší“, v nejbližším pozemském životě nevyvolávají radost, ale zrcadlí-li se v duších, jak bylo naznačeno, působí v nejbližším pozemském životě cosi, o čem lze říci: Takový člověk cítí, že je lidem více méně lhostejný.

Mnoho lidí si nese životem to, že jsou ostatním lidem lhostejní a trpí tím, neboť lidé jsou tu pro sebe navzájem a jednotlivý člověk je odkázán na to, aby ostatním lidem nebyl lhostejný. A to, čím takto strádáme, je právě výsledkem nedostatku lásky v předchozím pozemském životě, kdy jsme si počínali jako slušní lidé jenom proto, že nad námi visela strohá povinnost jako Damoklův meč. Nechci říci jako meč ocelový, neboť to by mohlo dost lidí dbalých povinnosti znepokojit, ale spíše jako meč dřevěný.

Zůstali jsme u druhého pozemského života. Co v podobě radosti vychází z lásky, to se ve třetím pozemském životě stává otevřeným, svobodným srdcem, které nás přibližuje světu a dává nám volnou, chápavou mysl a výhledy pro všechno krásné, pravdivé a dobré. To, co k nám proudí jako lhostejnost od jiných lidí a co tím prožíváme v jednom pozemském životě, to z nás v nejbližším, tedy třetím pozemském životě, činí lidi, kteří nevědí, co si sami se sebou mají vlastně počít.

Když takový člověk vstoupí jako dítě do školy, neví, co si má počít, neví, jak se má zachovat vůči svému učiteli. Když je pak starší, neví, jaké povolání si má zvolit, zda chce být zámečnickem, nebo dvorním radou. Životem kráčí bez jakéhokoli zaměření a sám se sebou si neumí poradit. Se zřetelem na to, jaký má názor na vnější svět, nemusí být zrovna tupý; může například rozumět hudbě, ale nepřináší mu žádnou radost. Nakonec mu je lhostejné, zda je to hudba víceméně dobrá či špatná. Takový člověk sice vnímá krásu nějakého malířského nebo jiného uměleckého díla, ale vždy ve své duši pociťuje jako osten otázku: K čemu to všechno vlastně je? To jsou skutečnosti, které se v třetím pozemském životě dostávají v karmické souvislosti.

Předpokládejme však, že člověk způsobil určitou škodu svým bližním z nenávisti nebo ze sklonu k antipatii. Můžeme si představit všemožné stupně, které se zde mohou vyskytnout. Svým bližním například může ublížit ze pocitu zločinné nenávisti. Mezistupně můžeme vynechat, ale takový člověk může být dokonce pouhým kritikem. Má-li být kritikem, musí vždy tak trochu nenávidět, nechce-li být zrovna kritikem pochvalným, kteří jsou dnes dost vzácní, neboť uznávat určité skutečnosti není právě zajímavé. V dnešní době se určitá skutečnost stává zajímavou tím, když o ní vtípujeme.

Existují však různé mezistupně. Vše, co vychází z chladné antipatie, z určité antipatie, kterou si člověk často ani neujasňuje a jež může sahát až k nenávisti, vše, čeho se člověk dopouští ve vztahu k jiným lidem nebo dokonce k bytostem, které jsou pod úrovní člověka, to vše se znovu odráží v

duševních stavech, jež se odehrávají v životě mezi smrtí a novým zrozením. Z této nenávisti pak v příštím pozemském životě vzniká to, co k nám z vnějšího světa proudí jako existence plná utrpení, jako nelibost způsobena zvenčí, jako opak radosti.

Nabízí se otázka: Vždyť přece prožíváme tolik utrpení. Je možné, aby to vše mělo svůj původ ve větší či menší nenávisti, kterou jsme snad vzbudili v předešlém pozemském životě? Nemohu si přece o sobě myslet, že jsem byl tak špatným člověkem (lecko si to snadno může říci), abych prožíval tolik neradosti, protože jsem tolik nenáviděl! Chceme-li však v této oblasti myslet bez předsudků, je nutné si ujasnit, jak velká je iluze, která lidem působí uspokojení, a proto se jí snadno oddávají, jde-li o to, aby si odsugerovali určité pocity antipatie vůči jiným lidem. Lidé kráčejí světem s větší nenávistí, nebo alespoň s větší antipatií, než si sami myslí.

Je tomu skutečně tak, že člověk zprvu nenávist nepozoruje, poněvadž duši dává uspokojení. Uspokojení ji zakrývá. Zpozorujeme ji teprve tehdy, když se vrací jako utrpení, které k nám proudí z vnějšího světa.

Představte si, moji milí přátelé, zcela jednoduše společnost lidí, kteří spolu sedí, tlachají u kávy [...] a pomlouvají své bližní. Uvažme, kolik antipatie se za jednu a půl hodiny (často to trvá déle) na lidi snese! Pokud se tato antipatie vylévá z člověka ven, hned ji nepozoruje. Zpozoruje ji však opravdu velmi dobře, když se mu v příštím pozemském životě vrátí zpět. A vrátí se mu nevyhnutelně.

Nehledě na jiné karmické souvislosti, které ještě poznáme, můžeme říci, že část toho, co v jednom pozemském životě pocítujeme jako utrpení, způsobené nám z vnějšího světa, skutečně může pocházet z našich citů antipatie v dřívějších pozemských životech.

Při tom všem si přirozeně musíme neustále ujasňovat, že určitý karmický proud musí někde započít. Máme-li například řadu po sobě následujících pozemských životů

a-b-c-(d)-e-f-g-h

a toto (d) je současným pozemským životem, pak veškerá bolest přicházející k nám zvenčí přirozeně nemusí mít svůj základ přímo v uplynulém pozemském životě. Může to být také nějaká prapůvodní bolest, která se karmicky vyžije teprve v příštích pozemských životech. Proto říkám, že velká část utrpení, která k nám přichází z vnějšího světa, je následek nenávisti, kterou jsme projevovali v dřívějších pozemských životech.

Přejdeme-li k třetímu pozemskému životu, pak výsledkem, toho, co k nám přichází jako utrpení - ale jen výsledkem utrpení pocházejícího z naší jaksi nahromaděné nenávisti, která se pak ukládá v duši - , je určitá tupost ducha, určitá tupost v chápání světa. Člověk, jenž se ke světu staví lhostejně a flegmaticky a k lidem nebo ke skutečnostem světa se nechová s otevřeným srdcem, si tuto tupost získal z dřívějšího světa nejčastěji cizí nenávistí a utrpením způsobeným vlastní karmou dřívějšího pozemského života. Tato karma se musí vrátit přinejmenším ve třetím posledním pozemském životě, kdy se vyjadřuje tímto způsobem v tupém založení duše a v pocitech nenávisti. Můžeme si totiž být jisti tím, že je-li člověk v některém pozemském životě pošetilý, je to vždy následek nenávisti v některém dřívějším pozemském životě.

Pohledte, moji milí přátelé, pochopení karmy však nesmí *pro* spočívat pouze v tom, že ji budeme pojímat jen k pochopení života, ale můžeme ji chápat jako impulz života, abychom si byli vědomi, že zde nejsou pouze životy „a, b, c, d“ [viz schéma], ale také „e, f, g, h“, že zde jsou také příští pozemské životy, a že to, co v sobě rozvineme v nynějším pozemském životě, bude mít své účinky a následky v příštím pozemském životě. Jestliže někdo chce být v třetím příštím pozemském životě zvláště pošetilý, nepotřebuje k tomu nic jiného, než v nynějším pozemském životě velmi mnoho nenávidět. Jestliže někdo chce mít v následujícím třetím pozemském životě svobodnou a

otevřenou mysl, nepotřebuje nic jiného, než v nynějším pozemském životě hodně milovat. Poznání a vhléd do karmy získává svou hodnotu teprve tím, že proudí do naší vůle pro budoucnost a v této vůli pro budoucnost hraje svoji roli.

Je to opravdu tak, že se dnes nacházíme v takovém období vývoje lidstva, kdy se lidé stávají stále svobodnějšími a vědomějšími, tedy již dále nepůsobí to, co je nevědomé, jak tomu bylo dříve, když naše duše procházely dřívějšími pozemskými životy. Od první třetiny 15. století máme epochu, ve které se lidé stávají svobodnějšími a vědomějšími.

Lidé současné doby budou mít již v následujícím pozemském životě temný pocit minulého pozemského života. A podobně jako dnešní člověk, pozoruje-li na sobě, že není zvláště bystrý, připisuje to nikoli sobě samému, ale svým vlohám a svému založení, které obvykle podle mínění dnešního materialismu hledá ve své fyzické přirozenosti, tak ti z dnešních lidí, kteří se opět vrátí a nebudou-li zvláště chytří, budou mít přinejmenším již temný, znepokojující pocit, že zde muselo být něco, co souviselo s pocity nenávisti a antipatie.

Mluvíme-li dnes o waldorfské pedagogice, musíme přirozeně počítat se současnou pozemskou civilizací. Výchovu ovšem ještě nemůžeme zařídit úplně otevřeně tak, abychom mohli vychovávat s vědomím opakovaných pozemských životů, neboť lidé dnes nemají pro opakované pozemské životy ještě ani temný cit. Přijaté základy, které jsou předávány právě ve waldorfské pedagogice, se v následujících stoletích rozvinou tím směrem, že do etické a morální výchovy bude včleněno následující poznání: Je-li dítě méně nadané, má to své příčiny v minulých pozemských životech, v nichž tento člověk mnoho nenáviděl. A na základě duchovní vědy bude možné také zjistit, koho asi nenáviděl.

Lidé, které nenáviděl a na kterých se dopouštěl určitých skutků z nenávisti, se nutně nějakým způsobem ocitnou v okolí tohoto člověka. V příštích stoletích proto bude nutné pozvolna čím dále tím více spojovat výchovu s životem. U dítěte bude nutné hledět na to, odkud v životě mezi smrtí a novým zrozením přichází nebo přicházelo to, co se v době pozemského života uplatňuje v metamorfóze nedostatku rozumu. Pak bude možné učinit něco pro to, aby si tento člověk již v dětském věku rozvíjel neobyčejnou lásku právě k těm lidem, které v dřívějších pozemských životech zvláště nenáviděl. A lidé se přesvědčí o tom, že takto konkrétně projevenou láskou dojde k rozjasnění rozumu a vůbec celého duševního založení. To, co může pomáhat výchově, nebude spočívat na všeobecných teoriích o karmě, ale v konkrétním vhlížení do života na základě pozorování určitých karmických souvislostí. Potom upozorujeme, že například děti v jedné školní třídě nakonec svedl dohromady osud - a to přece není vůbec lhostejné.

Jestliže se vychovatelé vymaní z ohavné lehkovážnosti, která dnes panuje ve vztahu k těmto skutečnostem, upustí také od názoru, že tento „lidský materiál“ (jak často se užívá právě tohoto výrazu) byl do jedné třídy vržen jakoby náhodou jako hrací kostky, a nikoli sveden dohromady osudem. Právě vychovatel bude brát v úvahu to, že jednotlivé děti ve škole spojují podivuhodná karmická vlákna z dřívějších životů. Pak bude možné, aby se do vývoje dětí mohlo dostat to, co může způsobit vyrovnání, neboť karma je v jistém ohledu něčím, co podléhá železné nutnosti. Z této železné nutnosti můžeme sestavit tuto řadu:

láska - radost - otevřené srdce

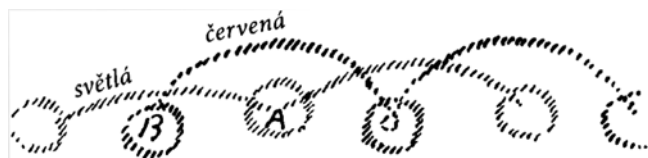
antipatie nebo nenávist - utrpení - pošetilost

To jsou sice bezpodmínečně nutné souvislosti, ale je tomu podobně, jako když stojíme před tekoucími řekami, které mají svůj tok také určený bezpodmínečnou nutností, a přesto je regulujeme a dáváme jim jiný směr. Podobně je možné regulovat i karmické proudy a působit na ně. Je to možné.

Zjistíme-li u dítěte sklon k pošetilosti, máme je vést a zvláště nabádat k tomu, aby ve svém srdci rozvíjelo lásku. Odhalí-te-li (a lidé, kteří mají dar pozorovat život v jemných souvislostech, to mohou činit již dnes), se kterými jinými dětmi je dítě karmicky spřízněno, a dovedete-li působit tak, aby dítě milovalo právě tyto děti a prokazovalo jim činy lásky, pak uvidíte, že je možné vytvářet protiváhu antipatie v lásce a v příští inkarnaci, v příštím pozemském životě tak zčásti odstranit pošetilost.

Existují opravdu nadaní vychovatelé, kteří často něco takového činí instinktivně a již dnes usilují o to, aby dětem se špatnými sklony vštíplili schopnost lásky, a tak je pozvolna vychovali v chápající lidské bytosti. Vlastně teprve tyto skutečnosti poskytují vhled do karmických souvislostí, sloužící skutečným potřebám života.

Než budeme pokračovat v úvahách o jednotlivostech karmy, je nutné si uvědomit jednu otázku: Čím je člověk, při němž cítíme (alespoň docela všeobecně), že jsme k němu poutáni karmickými vztahy? Takovýto člověk je naším současníkem a žije s námi na Zemi ve stejné době. Když si toto uvědomíte, řeknete si: Jestliže jsme byli pospolu s určitými lidmi v jednom pozemském životě (řečeno přinejmenším zcela obecně, neboť časové poměry se mohou poněkud posunout), pak jsme byli s nimi pohromadě rovněž v dalších předchozích životech.

Avšak ti, kteří budou žít o padesát let později než vy, žili opět v předchozích pozemských životech pospolu s nějakými lidmi. Obecně vzato, podle této myšlenky, kterou jsme zde rozvinuli, se lidé, řekněme, řady B, nesetkají s lidmi řady A. To je poněkud tísnivá, ale pravdivá myšlenka. O dalších sporných otázkách, například o tom, že se lidstvo na Zemi množí, budeme ještě mluvit později. Nyní bych vám rád přiblížil především uvedenou myšlenku, která snad působí tíživě, nicméně je pravdivá: Je tomu skutečně tak, že nepřetržitý život lidí na Zemi se rozvíjí v rytmech. Určitá skupina lidí kráčí od jednoho pozemského života ke druhému, ale i jiná skupina lidí kráčí dále od jednoho pozemského života ke druhému. V jistém smyslu jsou tyto řady navzájem od sebe oddělené a v pozemském životě se spolu nesetkávají. Setkávají se teprve v dlouhém životě mezi smrtí a novým zrozením, ale v pozemském životě je tomu skutečně tak, že se opět setkáme jen s omezeným kruhem lidí přicházejícím na Zemi. Skutečnost, že určití lidé žijí jako současníci, má svůj vnitřní význam a důležitost právě pro opakované životy.

Proč tomu tak je? Tato otázka, která nás může zaměstnávat nejprve rozumově, mi na půdě duchovního poznání působila největší myslitelný zármutek, protože právě na základě této otázky je nutné zjistit pravdu a vnitřní stav věci. Je možné se tázat (promiňte mi, že ve vztahu k tomuto zkoumání použiji příklad, který opravdu hraje roli pro mne): Proč jsem nebyl *Goethovým* současníkem? Z toho, že jsme nebyli s Goethem současníky, můžeme asi všeobecně soudit, že jsme s Goethem pospolu na Zemi nikdy nežili, neboť Goethe náleží k docela jiné skupině lidí. Co je vlastně základem této skutečnosti? Tu otázku musíme vlastně obrátit. Obrátit takovouto otázku však znamená mít otevřený, svobodný smysl pro spolužití lidí. Musíme mít schopnost položit si otázku, o které budeme v následující době obšírně hovořit: Jak vlastně dochází k tomu, že jsme současníky některého člověka, a jak to, že o jiném člověku a jeho pozemském životě se můžeme něco dozvědět pouze z historie? Jak to vlastně je?

Jak jsme si již řekli, pro zodpovězení této intimní otázky musíme mít především svobodný, otevřený smysl. Jak to je se všemi vnitřními, průvodními duševními jevy, rozmlouvá-li se mnou současník, nebo koná-li skutky, které se mě dotýkají? Je zapotřebí, abychom měli schopnost na základě získaných poznatků porovnávat, jaké by to bylo, kdybychom se setkali s určitou osobností, která není našim současníkem a snad v žádném pozemském životě našim současníkem nebyla, kterou však můžeme navýsost ctít, mnohem více než jiné současníky? Jaké by to bylo, kdybychom se s ní setkali jako současníci? Tedy, jaké by to bylo, kdybych byl já (promiňte mi osobní tón) současníkem Goetha?

Ano, nejsme-li lhostejnými lidmi (samozřejmě, jsme-li lhostejní a nemáme právě pochopení pro to, čím současník může být, pak si nemůžeme dost dobře dát na to odpověd), můžeme se ptát: Jaké by to bylo, kdybych mohl jít třeba v letech 1826 až 1827 Schillerovou ulicí ve Výmaru a setkal bych se s „tlustým tajným radou“? Nyní pravděpodobně docela dobře víme, že bychom to neunesli! „Současnika“ totiž sneseme, ale toho, s nímž nemůžeme být současníkem, nesneseme; určitým způsobem by na náš duševní život působil jako jed. Snášíme ho, protože nejsme jeho současníkem, ale následovníkem nebo předchůdcem.

Nemáme-li vnímání pro tyto věci, zajisté nám zůstávají v podvědomí. Umíme si představit, že někdo má jemné vnímání pro duchovno a ví: Kdybych šel Schillerovou ulicí ve Výmaru a jako současník bych potkal Goetha, tlustého tajného radu s dvojitou bradou, vnitřně bych se cítil nemožně. Ten, kdo pro to nemá vnímání, nu, ten by snad pozdravil.

Vidíte, že tyto věci nejsou právě ze života na Zemi, protože důvody, proč nemůžeme být současníky některých lidí, se nenacházejí v rámci pozemského života, neboť zde již musíme umět nahlížet do duchovních souvislostí. Pro pozemský život proto vypadají někdy paradoxně, ale duchovní svět má jiný charakter než svět fyzický.

Mohu vás ujistit, že úvod k *Jeanu Paulovi*, který vyšel v Cottově „Bibliothek der Weltliteratur“, jsem napsal s opravdovou láskou. Kdybych tehdy v Bayreuthu musel sedět s Jean Paulem sám, docela určitě bych dostal žaludeční křeče. Tomu nezabrání ani to, že k tomu člověku máme tu nejvyšší úctu. Je to u každého člověka stejné, ale u většiny lidí to zůstává v podvědomí, zůstává to v astrálním nebo éterném těle a fyzické tělo nezasahuje. Neboť duševní zážitek, který zasahuje fyzické tělo, musí přijít do vědomí. Je ovšem zapotřebí si také ujasnit, že chceme-li získat poznatky o duchovním světě, věci, které budeme slyšet, se nám budou jevit jako groteskní, jako paradoxní právě proto, že duchovní svět je jiný než svět fyzický.

Někdo se může přirozeně snadno vysmívat tvrzení, že kdybych byl býval současníkem Jeana Paula, kdybych s ním býval seděl, určitě bych dostal žaludeční křeče. To je přirozeně docela samozřejmá a naprosto pravdivá úvaha pro obyčejný, banální, šosácký svět tohoto pozemského života, ale zákony banálního, šosáckého světa pro duchovní souvislosti neplatí.

Je nutné, abychom si zvykli myslet v jiných myšlenkových formách. Chceme-li rozumět duchovnímu světu, musíme si zvyknout na prožívání docela překvapivých věcí. Čte-li například člověk s obyčejným vědomím o Goethovi, přirozeně může cítit nutkání k tomu, aby si řekl: Jak rád bych osobně poznal Goetha, chtěl bych mu stisknout ruku a podobně. To je ovšem bezmyšlenkovité přání, neboť existují zákony, podle nichž jsme předurčeni právě pro určitou pozemskou dobu a jen v té době můžeme žít. Stejně jako je našemu fyzické mu tělu určen jistý potřebný tlak vzduchu a my se nemůžeme vznášet nad zemí do vrstev jiného vzdušného tlaku, který pro nás není uzpůsobený, podobně by člověk, jemuž je určeno žít ve 20. století, jen sotva mohl žít v době Goethově.

To je to, co jsem chtěl o karmě přednést nejdříve.

24. února 1924